

Uzņēmējdarbības vide

Darbspēks un nodarbinātība

Nodarbinātība

Kopējais iedzīvotāju skaits Rumānijā vecumā no 15-64 gadiem 2012.gadā bija 9 964 000 iedzīvotāji jeb 64,2%, no kuriem nodarbināti bija 9 263 000 (jeb 59,5%) un bez darba – 701 000 iedzīvotāji. Salīdzinot ar 2011.gadu nodarbināto cilvēku skaits pieauga par 1 procentpunktu. Visvairāk nodarbināto bija pakalpojumu nozarē – 42,4%, lauksaimniecībā – 29% un rūpniecībā – 28,6%. Salīdzinot ar 2011.gadu, ievērojami pieauga nodarbinātība lauksaimniecībā (par 70 000 iedzīvotājiem), kā arī vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā (par 40 000 iedzīvotājiem), savukārt samazinājās izglītībā, veselības un sociālās palīdzības jomā (par 16 000 iedzīvotājiem katrā no jomām).

Bezdarba līmenis 2012.gadā bija 7%, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu bija samazinājies par 0,4 procentpunktiem.

Bezdarba līmenis vīriešu un sieviešu vidū atšķīrās par 1,2 procentpunktiem (7,6% - vīriešiem un 6,4% sievietēm), lauku un pilsētas iedzīvotāju vidū – par 3,5 procentpunktiem (8,6% - pilsētā un 5,1% laukos). Visaugstākais bezdarbs bija jauniešu vidū (vecumā no 15-24 gadiem) – 22,7%. Ilgtermiņa bezdarbs bija 3,2%.

Avots: Romania National Institute of Statistics - <http://www.insse.ro>

Darba likumdošana

Darba tiesiskās attiecības regulē Rumānijas Darba kodekss (2003.gads) un kolektīvais darba līgums.

Darba līgums ir jānoslēdz rakstiskā veidā, iekļaujot šādu informāciju:

- ziņas par līguma slēdzējpusēm;
- darbā stāšanās datums un darba līguma termiņš;
- darba vieta;
- darba pienākumi un to apraksts;
- ar darbu saistītie riski;
- apmaksātā atvaļinājuma ilgums;
- pārbaudes periods;
- atalgojuma nosacījumi;
- darba laiks;
- saistītais kolektīvais darba līgums.

Darba nedēļa ir piecas dienas, un darba dienas ilgums ir astoņas stundas. Maksimālais darba stundu skaits ar virsstundām nedrīkst pārsniegt 48 stundas nedēļā. Par virsstundām var saņemt papildus samaksu, kas ir 100% no bruto algas, vai brīvu dienu.

Papildus valstī noteiktajām 11 brīvdienām darbiniekam pienākas reizi gadā 20 dienu ilgs apmaksāts atvaļinājums vai apmaksātas brīvdienas likumā noteiktos gadījumos.

Rumānijā ir oficiāli noteikta minimālā alga, kas 2013.gadā ir 800 RON (~184 EUR). Tiek plānots minimālo algu pacelt līdz 1000 RON (~ 230 EUR) 2016.gadā.

Darba attiecības izbeidz:

- ja to paredz likums,
- pusēm vienojoties,
- vienpusēji likumā noteiktos gadījumos,
- atlaižot darbinieku,
- darbiniekam atkāpjoties no amata.

Ja darbinieks nolēmis aiziet no darba, tad par to jābrīdina savlaicīgi, proti, padotajiem 15 dienas un vadītājiem 30 kalendārās darba dienas iepriekš. Ja vadītājs nolēmis atlaist darbinieku, tad darba ņēmējs par to jābrīdina 20 kalendārās darba dienas iepriekš.

Ārvalstu rezidenti, kuri strādā Rumānijā, nepieciešams iesniegt nodokļu anketu Rumānijas nodokļu pārvaldē, lai iegūtu nodokļu reģistra numuru. Uzturēšanās atļaujas numuru izmanto kā nodokļu identifikācijas numuru, reģistrējoties Rumānijas nodokļu pārvaldē.

Ārvalstniekiem, kas strādā Rumānijā, vispirms jāsaņem darba atļauja, lai varētu saņemt uzturēšanās atļauju.

Darba atļaujas nav nepieciešamas šādiem ES dalībvalstu pilsoņiem: Igaunijas, Somijas, Polijas, Slovākijas, Čehijas, Kipras, Zviedrijas, Slovēnijas, Latvijas, Lietuvas un Bulgārijas. ES pilsoņiem jāsaņem reģistrācijas sertifikāti uzturēšanās atļaujas vietā.

Uzņēmējdarbības veidi

Rumānijas komerclikums paredz šādus uzņēmējdarbības veidus:

- Sabiedrība ar ierobežotu atbildību (*societate cu raspundere limitata* – SRL)
- Akciju sabiedrība (*societate pe actiuni* – SA)
- Pilnsabiedrība (*societate in nume colectiv* - SNC)

- Komandītsabiedrība (*societate în comandita simplă – SCS*)
- Akciju komandītsabiedrība (*Societate în Comandita pe Actiuni - SCA*)
- Ārvalstu uzņēmuma filiāles un pārstāvniecības

Izplatītākie uzņēmējdarbības veidi Rumānijā ir sabiedrībā ar ierobežotu atbildību un akciju sabiedrība.

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību

Sabiedrības ar ierobežotu atbildību dalībnieki atbild par uzņēmumu saistībām savu ieguldījumu apmērā. SIA pamatkapitālam jābūt vismaz 200 RON (~70 EUR), katras daļas vērtībai vismaz 10 RON. SIA dibinātāju skaits ir no 1 līdz 50. Dalībnieki var būt fiziskas vai juridiskas personas, kuriem 100% daļas var piederēt tikai vienā SIA.

Akciju sabiedrība

Akciju sabiedrības akcionāri, fiziskas vai juridiskas personas, atbild par uzņēmuma saistībām parakstītā pamatkapitāla apjomā. Minimālais akciju sabiedrības statūtkapitāls ir 90 000 RON (~21 377 EUR). Minimālais akcionāru skaits - 2. Lielākais akcionāru skaits nav noteikts. Akcijas vērtība nedrīkst būt mazāka par 0,10 RON.

Akciju sabiedrības pārvaldes divi veidi:

- unitārais veids nozīmē, ka uzņēmumu pārvalda viens vai vairāki administratori (nepāra skaitlis), kuri veido uzņēmuma valdi. Valde var iecelt uzņēmuma vadību – vienu vai vairākus direktorus. Tiem uzņēmumiem, kuru finanšu stāvokli pārbauda auditors, direktoru iecelšana ir obligāta un minimālais administratoru skaits šādā uzņēmumā ir trīs.
- Duālais veids – uzņēmuma pārvaldi veic valde un uzraudzības padome: valde nodarbojas ar uzņēmuma pārvaldi un informē uzraudzības padomi par uzņēmuma darbību. Uzraudzības padome kontrolē uzņēmuma valdes darbu un informē par tās darbību akcionāru pilnsapulci.

Unitārā sistēmā administratori un direktori, bet duālā sistēmā uzraudzības padome darba līguma vietā ar uzņēmumu var slēgt pārvaldes līgumu.

Pārstāvniecība

Ārvalstu uzņēmumi Rumānijā var dibināt savas pārstāvniecības. Pārstāvniecība nedrīkst veikt komercdarbību, bet ir tiesīga veicināt un pārraudzīt ārvalstu uzņēmuma darbu. Pārstāvniecībai ir jābūt bankas konta numuram Rumānijas nacionālajā valūtā. Lai reģistrētu pārstāvniecību, uzņēmumam jāiesniedz pieteikums Ekonomikas ministrijā un jāsaņem licence, kas katru gadu ir jāatjauno par maksu 1200 RON (~285 EUR). Bez tam pārstāvniecībai jāreģistrējas Finanšu ministrijā un Rumānijas Tirdzniecības kamerā.

Filiāle

Ārvalstu uzņēmums var īstenot uzņēmējdarbību Rumānijā ar filiāles starpniecību. Filiāle ir juridiska persona un ir pakļauta Rumānijas likumdošanai. Mātes uzņēmumam jāieceļ filiāles galvenais pārvaldnieks, kas pārstāv filiāli darījumos ar Rumānijas partneriem. Filiāle var īstenot tikai tās aktivitātes, kuras noteicis mātes uzņēmums.

Uzņēmuma reģistrācija

Sabiedrības ar ierobežotu atbildību un akciju sabiedrības reģistrācija ir līdzīga. Uzņēmuma dibināšanas līgumu paraksta akcionāri. SIA gadījumā parakstītais pamatkapitāls jāiemaksā atbilstoši dibināšanas statūtiem. Akciju sabiedrībās gadījumā akcionāri iemaksā vismaz 30% no pamatkapitāla.

Uzņēmuma reģistrs izsniedz Reģistrācijas sertifikātu un Reģistrācijas numuru. Atsevišķi jāreģistrējas kā PVN maksātājam.

Reģistrācijai nepieciešamais laiks ir 5-7 dienas no tā brīža, kad reģistrā ir iesniegti visi vajadzīgie dokumenti.

Avots: <http://www.eubusiness.com/europe/romania/business>

Nodokļu politika

Rumānijas nodokļu politikas normatīvā bāze ir Rumānijas Nodokļu kodekss un Nodokļu procedūras kodekss.

Uzņēmuma ienākuma nodoklis

Ar uzņēmuma ienākuma nodokli apliek ienākumus, ko Rumānijā reģistrētie uzņēmumi gūst Rumānijā un ārvalstīs un nerezidentu uzņēmumi gūst Rumānijā. Uzņēmuma ienākuma nodokļa standartlikme ir 16%.

Lai gan Rumānijā pastāv vienotā nodokļa likme, tomēr zemāka nodokļa likme (3%) tiek piemērota mikrouzņēmumiem. Lai kvalificētos šai samazinātajai likmei, uzņēmuma darbinieku skaitam ir jābūt no 1 – 9 un gada apgrozījumam jābūt mazākam par 100 000 EUR, kā arī uzņēmumam jābūt ražojošam uzņēmumam vai jādarbojas brokeru, banku, apdrošināšanas vai konsultantu pakalpojumu jomā.

leturamais nodoklis

Dividendes - 16%
Procentu likmes - 0% un 16%
Autoratlīdzība - 16%

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli tiek aplikti visi Rumānijas rezidenta ienākumi, kas gūti Rumānijā un ārvalstīs, izņemot algu, kas saņemta ārvalstīs par tur sniegtajiem pakalpojumiem. Ar ienākuma nodokli tiek aplikti Rumānijas nerezidenta ienākumi, kas gūti Rumānijā. Ārvalstu pilsoņiem, kuriem piemērots Rumānijas iedzīvotāju ienākuma nodoklis, katru mēnesi jāsamaksā iedzīvotāju ienākuma nodoklis un jāveic iemaksas Rumānijas veselības apdrošināšanas fondā.

Visiem ienākumiem tiek aprēķināta standartlikme ir 16%.

Sociālās apdrošināšanas iemaksas

Rumānijā gan darba devējiem, gan darba ņēmējiem, kā arī citām nodokļu maksātāju kategorijām, jāveic iemaksas valsts sociālajā, veselības un darba drošības sistēmas nodrošināšanai.

Darba ņēmēju iemaksas (kopā -16%):

Veselības apdrošināšana – 5,5%
Sociālās apdrošināšanas iemaksas, iesk.3% iemaksas pensiju fondā – 10,5%
Iemaksas bezdarbnieku fondā – 0,5%

Darba devēju iemaksas: :

Sociālās apdrošināšanas iemaksas: 20,8% (ja darba apstākļi ir apmierinoši)
Veselības apdrošināšana – 5,2%
Iemaksas slimības pabalstiem - 0,85%
Algu garantijas fondā - 0,25%
Bezdarba fondā - 0,5%,
Darba negadījumu fondā - 0,15%-0,85%

Pievienotais vērtības nodoklis

Kopš 2010. gada 1. jūlija pievienotās vērtības nodokļa standartlikme ir 24%. Samazinātās likmes ir 9%, ko piemēro muzeju, izstāžu, kino un citu kultūras pasākumu ieejas biļetēm, grāmatu un periodisko izdevumu piegādēm, ortopēdisko produktu piegādēm, medicīnas un viesnīcu pakalpojumiem, un 5%, ko piemēro nekustamo īpašumu transakcijām, rehabilitācijas centriem, bērnu namiem.

Pievienotais vērtības nodoklis nav jāmaksā par sociāliem, medicīnas, izglītības, finanšu un banku pakalpojumiem, kā arī ar PVN netiek aplikti eksporta darījumi.

Avots: http://www.pwc.ro/en/publications/assets/assets_2012/tax_pocket_book_eng_2012.pdf